

עֵט וְאֵתִיקָה

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 71 ■ סיון תשס"ג ■ יוני 2003

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה של ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד עמוס נצר
המערכת: דניאל פריש 10, תל-אביב 64731

טיפלנו בבקשות לחוות-דעת תוך ימים ספורים, ובמצבים מיוחדים בהם נדרשה חוות-דעת דחופה, אפילו לאלתר. מכל מקום, מניסיוני למדתי כי מתוך עשרות התיקים שנערכו מדי יום על שולחני, ברוב המקרים היה מדובר בתלונות סרק, ללא בסיס. לפיכך, לדעתי, יש להנהיג תשלום אגרה מינימלית שתושט על כל מי שפונה בתלונה לועדה, שתוחזר לו במידה שתלונתו תתברר כמוצדקת. כמו-כן, ראוי לתת לועדה סמכות – במקרים קיצוניים במיוחד – לחייב את המתלונן בהוצאות.

הייתה לי הזכות לשמש כראש הועדה, וכזה העמדתי את עצמי לרשותם של עורכי הדין, כמעט בכל שעות היממה. שמחתי להיות לעזר לכל מאות עורכי הדין אשר פנו אליי, ושמחתי עוד יותר להיוודע לכך שהן הערכים האתיים והן הנחיות הועדה והדברים שפורסמו בגיליונות "עט ואתיקה", פילסו את דרכם לשגרת היום-יום של החברים.

סוף דבר, אני רוצה להודות לכם ולכל חבריי בוועדת האתיקה, אשר שקדו ללא ליאות על משמר המקצוע בכל ימות השנה. בטוחני, כי נשכיל לפעול ברוח זו, וביתר שאת, גם בשנים הבאות, לטובת כבודו ולקידום מעמדו של עורך הדין.

לשירותכם בכל עת,
אילן בומבד, עו"ד
יו"ר ועדת האתיקה

מילות סיכום עם תום כהונת הועדה

חברות וחברים יקרים,

אתם אווזים בגליון האחרון של "עט ואתיקה" היוצא בקדנציה של ועדת האתיקה הנוכחית. מטבע הדברים, אבקש לייחדו לדברי סיום (והתחלה חדשה...).

היו אלה 4 שנים אינטנסיביות ומועילות. אנו, חברי ועדת האתיקה, שמנו לנו למטרה לשמור על כבוד המקצוע וכבוד החברים, במיוחד בתקופות הסוערות אותן חווינו.

בקדנציה החולפת העמדנו את עצמנו לרשות כלל החברים, בהתנדבות מלאה, מתוך רגש עמוק של שליחות ציבורית. הועדה הונחתה על-ידי החובה לשמור על רמתו הגבוהה של המקצוע, מחד גיסא, ועל-ידי הרצון להביא לטיפול מהיר ויעיל בתלונות ובעיקר בבקשות לחוות-דעת, מאידך גיסא.

במהלך כל הקדנציה האחרונה, אשר החלה בחודש יולי 1999, הצליחה הועדה, באמצעות התגייסות מרשימה של חבריה, לקבוע סטנדרטים חדשים בטיפול בתלונות השונות, תוך שעמדנו לרשותם של החברים בכל שעות העבודה ואף מעבר לכך. המשכנו גם להקפיד שלא יהיה משוא פנים בוועדה. לא איפשרנו לאיש להופיע בפנינו, כדי שלא ליצור אפליה בין עוה"ד, אלא כל הטענות בפנינו הועלו בכתב בלבד.

מובן, כי מספר השיא של התלונות וחוות הדעת לא הקל על עבודתה של הועדה ועל שאיפתה לעמוד ביעדים אלה. יחד עם זאת, כמעט תמיד

עורך דין וזכותו לייצג את בן זוגו בתיק פלילי

העובדות:

1. עורכת דין מייצגת את בעלה בתיק פלילי שהוגש נגדו.
2. הבעל מואשם בשלושה אישומים.
3. באחד האישומים, כעולה מחומר הראיות, (ולא מכתב האישום) מוזכרת עורכת הדין (כאשתו) ומצויין כי השיבה לשאלות שוטר, שנכח בביתם, בתשובה מסויימת ואף בעלה, שהוא הנאשם, השיב לאחר שהגיע לביתו, בתשובה אחרת.
4. הפער בין התשובות יש בו כדי לבסס (כך מניחה עורכת הדין) את טענת התביעה.
5. עורכת הדין גם מניחה שב"כ המדינה יבקש מבעלה, בחקירה נגדית, להסביר פער זה.
6. עורכת הדין פנתה לוועדה בשאלה האם היא יכולה לייצג את בעלה בחקירה הראשית והנגדית באישום זה, והאם ניתן לפצל את הייצוג כך שבאישום זה ייצגו עורך דין אחר. עוד שואלת עורכת הדין מהי עמדת הוועדה לגבי טיעונים לעונש, במידה ובעלה יורשע – דהיינו, האם קיימת מניעה שתייצג בשלב זה את בעלה – שהרי ומן הסתם, יהיה כאן קשר לעובדות הקשורות בה ושוב היא שואלת האם ניתן לפצל את הייצוג ביחס לשלב זה.

עמדת ועדת האתיקה:

1. הוועדה השיבה לפונה כי אינה יכולה לייצג את בעלה בעניין נשוא פנייתה – וזאת הן בשל הסתירה העובדתית המפורטת בפנייתה והן משום שבמסגרת הטיעון לעונש תיאלץ מן הסתם להתייחס גם לנושאים אישיים הנוגעים לעורכת הדין עצמה.
2. לדעת ועדת האתיקה פיצול הייצוג לא יפתור את הבעיה שכן עוה"ד שייצג את בעלה באישום שבו היא מוזכרת עלול להטיל דופי באמינותה.

עורך הדין וזכותו לשתף פעולה עם עורך-דין שהקפיא את רשיונו בלשכת עורכי הדין

העובדות:

1. לוועדה פנה עורך דין שהוא ומשרדו שוקלים פעילות משותפת עם עורך-דין שהגביל והקפיא את רשיונו בלשכת עורכי הדין והינו מומחה בתחום המשפט הבינלאומי ובעל תואר דוקטור למשפטים.
2. שיתוף הפעולה המתוכנן הוא במתן שירותי ייעוץ וחוות דעת משפטיות בתחום מומחיותו של אותו עורך-דין, במסגרת משרד עורכי הדין של הפונה.
3. במסגרת הפנייה הנוכחית לוועדה מציג עורך הדין הפונה שורת שאלות כדלקמן:

- א. האם שיתוף פעולה מסוג זה מותר?
- ב. האם יכול משרד עורכי הדין לפנות לחברי הלשכה ולהציע מתן שירותי ייעוץ וחוות דעת כאמור?
- ג. האם עו"ד שהקפיא והגביל את רשיונו בלשכת עורכי הדין בישראל רשאי ליתן חוות דעת בתחום מומחיותו בבתי המשפט בישראל?
- ד. האם רשאי משרד עורכי הדין הפונה להשתתף בשכר המומחה הנ"ל?
- ה. האם רשאי אותו מומחה להיות מועסק על ידי משרד עורכי הדין הפונה כעובד שכיר, כשהמשרד יגבה את שכר הטרחה בגין שירותיו כחלק מהשירותים אותם מציע ומעניק המשרד?
- ו. האם ניתן לציין את פרטי המומחה בלוגו של משרד עורכי הדין הפונה ואם כן מה צריך להיות מצויין ליד שמו והאם ניתן להגדירו כיועץ?

עמדת ועדת האתיקה:

1. הוועדה השיבה לעוה"ד הפונה כי סעיף 20(4) לחוק לשכת עורכי-הדין, תשכ"א–1961 מייחד לעורכי דין בלבד מתן ייעוץ וחוות דעת משפטיות.
2. נוכח האמור לעיל מנוע מי שהגביל חברותו בלשכה לתת ייעוץ משפטי ואין לשתפו בשכר עבור הייעוץ ו/או לפרסם מתן שירותיו והעסקתו בתפקיד המיועד לעורכי דין בלבד.
3. כמו כן הופנתה תשומת לב הפונה לנקוב בכלל 3(ב) כלכלי לשכת עורכי הדין (פרסומת), תשס"א–2001.

(34609)

עורך הדין והלקוח המותר והאסור בשיגור מכתב התראה לצד שכנגד

העובדות:

1. עורך דין פנה לוועדה וביקש לברר האם הוא רשאי לשגר לצד שכנגד מכתב התראה לפני נקיטת הליכים משפטיים ולצרף אליו העתק של כתב תביעה שיוגש לבית המשפט באם הצד שכנגד לא יסדיר תשלום חוב למרשו של עורך הדין.
2. עורך הדין שואל האם אין במכתב האמור משום עבירה על כלל 24 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו–1986.

עמדת ועדת האתיקה:

- הוועדה השיבה לפונה כי שיגור מכתב התראה לפני נקיטת הליכים משפטיים כשמצורף לו העתק מכתב התביעה שיוגש לבית המשפט, אין בו משום הפרת כלל 24 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו–1986.

(34829)

עורך הדין וסוגיית שמירת חומר ארכיוני

העובדות:

1. עורך דין פנה לוועדה ועורר מספר בעיות הקשורות לנושא שמירת חומר ארכיוני.
2. הבעיות שהציג עורך הדין מתייחסות לדברים הבאים:
 - א. במשך השנים הכתוב על הנייר דוהה.
 - ב. אחסון החומר דורש מקום רב.
 - ג. הנייר רגיש ללחות, רטיבות, אש וכיו"ב.
 - ד. קיימת גם אפשרות שמזיקים יכרסמו וישחיתו את הנייר, חרף אמצעי הבטיחות.
3. עורך הדין סבור כי קיימת האפשרות להעביר את החומר הארכיוני המודפס לתקליטור ע"י צריבה וכן לשמור את התקליטור ולאחר מכן את הדרוש. ע"י פעולה זו ניתן לדבריו לשמור הן את החומר והן גיבוי ממנו ולדעתו דרך זו של שמירת מסמכים מונעת את אותם הפגמים שצוינו לעיל.
4. עורך הדין מבקש, איפוא, כי הלשכה תבחן הדרך שהוצעה על ידיו כדלעיל ולהודיעו אם הדבר עולה בקנה אחד עם התקנות הקיימות בעניין זה.

עמדת ועדת האתיקה:

הוועדה הודיעה לעורך הדין כי לדעתה הוא רשאי לפעול כמוצע על ידיו בשאילתא, בכפיפות לכך שלקוחותיו יביעו גם הם את הסכמתם לשמירת החומר כמפורט בפנייתו לוועדה.

(34978)

עורך הדין והלקוח

הרשאי עורך דין לייצג את חמותו בגין תאונה שאירעה לה בביתו וכשיש לו כיסוי ביטוחי למקרה התאונה

העובדות:

1. עורך דין מבוטח בפוליסת ביטוח ובמסגרתה קיים כיסוי לתביעות צד ג.
2. אירע מקרה ביטוח בבית עורך הדין כאשר חמותו החליקה ושברה את עצם האגן.
3. כתוצאה מכך הגישה חמותו של עורך הדין תביעה ישירה לחברת הביטוח שלו.
4. שואל עורך הדין האם בנסיבות מקרה זה קיימת מניעה כי ייצג את חמותו בתביעה הישירה שלה כנגד חברת הביטוח בגין נזקיה.

עמדת ועדת האתיקה:

1. הוועדה השיבה לפונה כי בכפיפות לכך שאין כוונת עורך הדין להעיד בתביעה המפורטת בפנייתו הרי הוא רשאי לייצג את חמותו.
2. ועדת האתיקה אינה רואה כל בעיה בעובדה שעורך הדין הוא בעל הפוליסה בתנאי שהתביעה תוגש נגד חברת הביטוח בלבד.

(34613)

עורך הדין וזכותו לעסוק כשכיר ביעוץ פיננסי והמגבלות החלות בעניין זה

העובדות:

1. עורך דין העובד כעורך דין עצמאי פנה לוועדה והסביר כי הוא מעוניין לעבוד גם כשכיר/פריילנסר בעסק של ייעוץ פיננסי (להלן "העסק").
2. שאלותיו לוועדה הן כדלקמן:
 - א. האם קיימת מניעה ו/או הגבלה כלשהי של העבודה בעסק של ייעוץ פיננסי.
 - ב. האם עורך דין שייחד חלק מדידת מגוריו למשרד יכול לקבל לקוחות של העסק הפיננסי בדירת מגוריו.

עמדת ועדת האתיקה:

1. הוועדה הודיעה לפונה כי הוא רשאי לעסוק בשני העיסוקים המפורטים בפנייתו.
2. עם זאת יש צורך בהפרדה מוחלטת בין שני העיסוקים כשהחדר המיועד לעיסוקו בעריכת דין אינו יכול לשמש אותו בעיסוקו הנוסף.
3. תשומת לב הפונה הופנתה לנקוב בכלל 4 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), תשמ"ו—1986, בדבר ייחוד המשרד וכן לנקוב בכלל 11 לכללים הני"ל.

(35059)

עורך הדין והלקוח המותר לעורך דין חבר עמותה לייצגה, כשאינו הוא נושא בכל כהונה בה?

העובדות:

1. עורך דין פנה לוועדה ושאל האם הוא רשאי לייצג עמותה שהוא חבר בה ואינו נושא בכל כהונה בה – וזאת כנגד תשלום שכ"ט.
2. המדובר במתן ייעוץ משפטי ועריכת הסכם צד ג עבורה בתמורה לקבלת שכ"ט.

עמדת ועדת האתיקה:

הוועדה השיבה לפונה הודיעה לו כי אין פסול בייצוג עמותה על ידי מי שהינו חבר בה ואיננו בעל תפקיד – אף בתמורה לשכר טרחה. הוועדה הוסיפה כי אין באמור לעיל כדי למנוע איסור ייצוג במקרים ספציפיים שבהם עלול להווצר מצב של ניגוד עניינים.

(34787)

עורך הדין והלקוח זכויות וחובות עורך הדין ביחס להאשמות חמורות המוטחות נגדו ע"י לקוח בבית המשפט

עמדת ועדת האתיקה:

1. ככלל אין ללקוח זכות לתקוף את עורך דינו ואחר-כך למנוע ממנו את הכחשת הדברים ע"י טענת חסיון.
2. אם הלקוח הטיח בעורך הדין האשמות חמורות זכותו להתגונן בפני אותן האשמות ויש לראות בהאשמות הלקוח משום ויתור על החסיון.
3. אשר לשאלה 8 א לעיל הרי לדעת הועדה מדובר בענין פרוצדורלי, אולם על עורך הדין להמנע מלחשוף את המידע והעובדות בטרם בית המשפט התיר לו להגיב וכמובן לאחר שמיעת תגובת החברה לבקשתו.
4. אשר לשאלה בסעיף 8 ב לעיל, סבורה הועדה כי ראוי שלא ימסור תצהיר אלא שהבנק יזמינו להופיע כעד וכך תוכל החברה להתנגד לכך.
5. אשר לשאלה בסעיף 8 ג לעיל, הרי אם ינקוט עורך הדין בהליך אישי נגד החברה יוכל במסגרתו של אותו הליך להשתמש בחומר. רצוי כי יעשה שימוש בחומר רק לאחר שלחברה תינתן הזדמנות להתנגד לכך. (34942)

עורך הדין וסוגיית החסיון ביחסי עורך דין – לקוח

העובדות:

1. עורך דין ייצג קטין (כבן 16) בכתב אישום שהוגש נגדו וכנגד שניים נוספים בבית המשפט המחוזי ואשר ייחס להם מספר אישומים בעבירות קשירות קשר לביצוע פשע והצתה.
2. שלושת הנאשמים הודו במעשים המיוחסים להם במסגרת עסקאות טיעון וראוי להדגיש כי כל אחד מהנאשמים היה מיוצג על ידי עורך דין אחר.
3. במועד בלתי ידוע לפונה ניתן גזר דין כנגד נאשם אחד שהיה בגיר (כבן 20) ונידון לשלוש שנות מאסר בפועל.
4. דינו של הנאשם השלישי (קטין) טרם נגזר ומשפטו קבוע לטיעונים לעונש למועד קרוב.
5. עורך הדין של הנאשם השלישי, אשר טרם נגזר דינו, פנה לעורך הדין, הפונה, על מנת שימציא לו את גזר הדין בנוגע לקטין אותו ייצג ועניינו הסתיים ללא הרשעה – וזאת על-מנת שיוכל לעשות בו שימוש בפגישתו עם הפרקליטות ו/או במשפט עצמו.
6. עורך הדין הפונה מבקש למען הזהירות לברר האם לא מתעוררת כל בעיה בכל הקשור לחסיון עורך דין לקוח ואפילו כך כיצד ניתן להתגבר עליה.

עמדת ועדת האתיקה:

- הועדה השיבה לפונה כי הואיל ומדובר בכתב אישום משותף הרי שהדיונים אינם חסויים בפני באי כח הנאשמים האחרים והעובדה שהחלטות לא ניתנו במועד אחד בנוכחות כל הנאשמים הינה מקרית ואינה צריכה למנוע עשיית שימוש בהחלטה בנוגע לנאשם אחד לטובת נאשם אחר.

(34884)

העובדות:

1. עורך דין מייצג חברת בנייה מזה כ-10 שנים בנושא פרוייקט מגורים ומסחר.
2. הפרוייקט קיבל ליווי בנקאי.
3. מסיבות שונות הופסק ליווי הבנק ונחתם הסכם ליווי חדש כשבמסגרתו דרש הבנק כי ימונה לפרוייקט נאמן אשר יפקח על התקבולים שלו ויוודא כי כל כספי התמורה ממכירת דירות יגיעו לחשבון הליווי.
4. הבנק הסכים כי עורך הדין ישמש כנאמן הבנק והחברה בגין הפרוייקט ונחתם גם הסכם נאמנות משולש בין הבנק, החברה ועורך הדין.
5. לאחרונה הוגשה בקשה למינוי כונס נכסים לגבי זכויות החברה בפרוייקט ומונה כונס נכסים זמני.
6. במסגרת תשובה לבקשה שהגיש הבנק כנגד החברה, הגישה החברה כתב תשובה שבו כללה האשמות חמורות ביותר כנגד עורך הדין אשר חלקן קשורות לפרוייקט וכל כולן אשמות כזב. החברה ניצלה את ההליך המשפטי כדי לתקוף אישית את עורך הדין – וזאת לאחר שמאו חתימת ההסכם המשולש מילא עורך הדין את כהונתו באופן שלא איפשר לחברה להוציא כספים מחשבון הליווי שלא למטרות הפרוייקט.
7. הואיל ועורך הדין אינו צד לדיון בביהמ"ש הרי ממילא הדברים שנכתבו ע"י החברה נכתבו במסגרת הליך משפטי המוגן ע"י חוק לשון הרע.
8. עורך הדין בפנייתו לועדה שואל את השאלות הבאות:
 - א. האם הוא רשאי במסגרת ההליך המתקיים בפני ביהמ"ש לבקש רשות למתן תגובה ובמסגרת זו לפרט את תשובתו בצירוף מסמכים שהגיעו אליו במסגרת יחסי עורך-דין – לקוח?
 - ב. באם בקשתו הנ"ל לא תתקבל ע"י ביהמ"ש, שכן אינו צד לדיון, האם יהא רשאי להיענות לבקשת הבנק ולהגיב ע"י מתן תצהיר ומסמכים במסגרת התשובה של הבנק?
 - ג. האם במסגרת הליך של דיון עצמאי ונפרד של תביעת לשון הרע (עם אותו לקוח) יהא רשאי עורך הדין להשתמש במסמכים שהגיעו אליו במסגרת יחסי עורך-דין-לקוח?
 - ד. מוסיף עורך הדין כי השימוש במסמכים נועד אך ורק כדי להגן על שמו ומקצועו בפני העלילות שהעלילה החברה עליו. כמו כן הוא טוען כי בהצגת המסמכים יש כדי לסתור לחלוטין את כל טענות החברה אחת לאחת.

להיקפו של הקלון

החלטה

העבירה, אלא בנסיבות בהן נעברה העבירה, ולכן עבירה שיש עימה קלון הינה עבירה אשר נסיבות ביצועה מעידות, כי בעבריו נפל פגם מוסרי חמור, מה שלטענתו לא ארע כאן.

לדבריו, במקרה דנן מדובר בנסיבות מקלות המאיינות את הקלון שבעבירה:

מדובר היה ב-320\$, על אף שבפסק הדין נכתב 600\$, שכן לדבריו הרכב החליפי היה ברשותו 10 ימים ולא שבועיים;

השיק היה רשום על מועד שקדם לקרות האירוע אולם הוצאה לו קבלה ביום התשלום ולא רטרואקטיבית, והכיסוי הביטוחי לרכב חליפי לא החל רטרואקטיבית אלא ביום ששולם עבור הרכב החליפי, יום שהיה לאחר קרות התאונה;

לדברי הנאשם הוא לא ביצע דבר בהסתר, אלא שילם לאחר התאונה. לדבריו, הוא אמר באופן גלוי שקרתה תאונה, ובכל ממס"י ידעו על כך;

עוד טוען הנאשם, כי בית המשפט ציין, שהוא לא המציא את השיקים המקוריים, בעוד שלטענתו בבית המשפט הוא הראה את השיקים המקוריים, אך צרף צילומים, כי רצה להשאיר אצלו את השיקים המקוריים, ובכל זאת נקבע ממצא לא נכון, ועוה"ד של הפרקליטות כתב כי הנאשם התכוון לרמות;

לדבריו לא היה כאן כל מארג של מירמה, אלא הוא בא בתום לב וביקש רכב חליפי וקיבלו עוד באותו היום בו שילם מר י. (להלן: "מר י."). שהואשם יחד עם הנאשם באותו כתב אישום, ושימש כמנהל אגף בממס"י, אמר לנאשם שבתוקף סמכותו, הוא יכול ליתן לו רכב חליפי באופן מיידי. הנאשם טען, כי ידע שהדבר אפשרי, על אף שקיימת תקופת המתנה מינימלית לקבלת רכב חליפי, שכן כיהן בעבר כמנכ"ל של חברות ביטוח;

לדברי הנאשם, מר י. היה עד לתקלה שהעלה הנאשם בפניו, וידע היטב כי ארע ארוע ביטוחי, ויחד עם זאת נענה לבקשתו והסדיר את ענין הרכב החליפי ואף זוכה ע"י בית המשפט. מכך גוזר הנאשם, כי לא יתכן שהיתה כאן מרמה, אחרת איך ניתן להסביר את זיכויו;

עוד הוסיף הנאשם, כי מר י. לא נהג כלפיו כפי שנהג בשל קיומם של יחסי מרות ביניהם, שכן הנאשם לא היה ממונה עליו, אלא עשה את תפקידו כסגן נשיא ממס"י בהתנדבות, וכי הכל נעשה במהלך הדברים הרגיל ובצורה טבעית.

עניינה של החלטה זו בקביעה האם יש בעבירות בהן הורשע הנאשם בבית משפט השלום בתל אביב (להלן: "בית המשפט") משום קלון, קביעה שהינה הכרחית לצורך הכרעה בבקשת הקובל להטיל על הנאשם עונש בהתאם לסעיפים 75 ו-68 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א – 1961 (להלן: "חוק לשכת עורכי הדין").

רקע עובדתי

הנאשם הורשע בבית המשפט בעבירות לפי סעיף 425 לחוק העונשין, תשל"ז – 1977. בית המשפט גזר על הנאשם 9 חודשי מאסר על תנאי שלא יעבור במשך 3 שנים מיום מתן גזר הדין עבירה עליה הורשע או כל עבירה אחרת שיש בה יסוד של מרמה או הפרת אמונים; קנס בסכום של 5000 ש"ח שישולם בתוך 30 ימים מיום מתן גזר הדין, או 5 חודשי מאסר תמורתו; פיצוי בסך של 2500 ש"ח בתוך 60 ימים מיום מתן גזר הדין לעמותת ממס"י, בגין נזק עלותו לעמותה של הרכב, שהנאשם זכה בו שלא כדין.

ביום 20.9.02. הגיש הקובל לבית הדין בקשה, בהתאם לסעיף 75 לחוק לשכת עורכי הדין, לגזור על הנאשם עונש לאחר שמיעת ראיות וטענות הצדדים, שכן בעבירות בהן הורשע הנאשם ובנסיבותיהן יש משום קלון רב וחומרה רבה.

לאחר ששמענו את טענות הצדדים הגענו להחלטה, כי בנסיבות הענין יש בעבירות בהן הורשע הנאשם משום קלון, כאמור בסעיף 75 לחוק לשכת עורכי הדין. להלן יפורטו נימוקינו.

עמדות הצדדים

עמדת הנאשם

הנאשם טען, כי לכל היותר היתה כאן מעידה או כשלון, אך לא מתקיימת כאן מערכת נסיבות כוללת המעידה על קלון.

הנאשם הפנה לפסיקה לפיה מרכז הכובד של ההכרעה לענין הגדרת קלון אינו טמון ביסודות הפורמליים של

עמדת הקובל

ב"כ הקובל טוען מאידך, כי בעבירה דנן יש קלון. הוא מסתמך על מילותיו של פסק דינו של בית משפט השלום בעניינו של הנאשם, אשר נקט במינוח "מירמה" והרשיע את הנאשם. לדברי ב"כ הקובל, כאשר יש מירמה יש גם קלון. גובה הסכום המדובר אינו רלוונטי, שכן דין פרוטה כדין מאה. אם לא מגיעה זכות של רכב חליפי, והנאשם הוציא את הרכב החליפי במירמה כפי שנקבע ע"י בית המשפט, אז אין זה משנה מה שווי הזכות.

לדבריו, למנהל/ נושא משרה בחברה יש חובת אמונים כלפי החברה שהוא מייצג, ויש בכך דימיון לעו"ד שפועל בשם של אחרים. במקרה דנן מדובר בעו"ד שמייצג את החברים בעמותת ממס"י ופוגע באמון שלהם, ובית המשפט אף כותב זאת מפורשות, ולכן מחוייבים ללכת בקו זה. בית המשפט בגור דינו קבע, כי העובדה שמדובר בסכום כסף שאינו רב, אינה עומדת כנגד הפגיעה התדמיתית החמורה בתאגיד, הזקוק מטבע הדברים לאמון הציבור הרחב אותו הוא משרת. עצם המירמה פוגעת באמון הציבור.

שאלת הקלון

דיון משפטי

1. חוק לשכת עורכי הדין, בסעיף 75 ב, מעניק לבית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין סמכות להטיל על עו"ד, שהורשע בבית משפט או בב"ד צבאי בעבירה פלילית, עונש משמעתי, מבין העונשים הקבועים בסעיף 68, אם מצא בית הדין שבנסיבות הענין היה בעבירה בה הורשע עו"ד, משום קלון.

2. אם כן, לשם קביעה אם יש מקום להטיל על הנאשם שלפנינו עונש משמעתי, כאמור בסעיף 75 ו-68 לחוק לשכת עורכי הדין, יש לבחון האם יש בעבירות בהן הורשע הנאשם משום קלון.

3. שאלת הקלון, שהינה שאלת המפתח לענין סעיף 75 לחוק לשכת עורכי הדין, היא שאלה מורכבת מאחר וחוק לשכת עורכי הדין איננו מגדיר "קלון" מהו, ואינו מציג מהן אמות המידה לבחינת קיומו או שלילתו.

4. על מנת להבין את משמעות המונח קלון, ראוי לפנות לדברי בית המשפט העליון בעל"ע 2579/90, 3093 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב-יפו נ' פלוני, פ"ד מה(4)729, בעמ' 732, שם קבע כבוד השופט ברק (כתוארו אז) מספר קביעות יסוד לגבי מהות המונח קלון, כדלקמן:

"המושג קלון הוא מושג עמום, ויכול שהוא ישא בחוב משמעויות שונות בהקשרים שונים. על מהותו של הקלון ייש לעמוד על פי תכליתה של החקיקה, אשר במסגרתה מופיעה ההוראה בדבר עבירה שיש עימה קלון" (בג"צ 251/88 [1], בעמ' 839). כאשר הוא מופיע בהקשר של "עבירה שיש עימה קלון" או, כמו כאן, "שבנסיבות הענין היה בעבירה משום קלון", **הוא מתאר את הרכיב הבלתי מוסרי שטמון בביצוע העבירה או בנסיבות ביצועה...** לא בכל עבירה פלילית טמון יסוד הקלון. יתרה מזאת, יתכן וביצוע עבירה ימצא בנסיבות מסוימות קלון, בעוד שבנסיבות אחרות לא ימצא קלון ... **כך ש"מרכז הכובד של ההכרעה אינו טמון ביסודות הפורמליים של העבירה אלא בנסיבות בהן נעברה העבירה..."** מהיות אמות המידה המוסריות דבר המשתנה מעת לעת ומחברה לחברה, אין טעם ואין אפשרות לנסות ולהגדיר באופן חד "קלון" מהו, ובאילו נסיבות ימצא... השימוש במונח עמום הוא מכוון כאן – מטרתו לאפשר לבתי הדין המשמעתיים ולבית המשפט לצקת בו תוכן ממקרה למקרה באופן המתבקש מתפיסות העולם ואמות המידה האתיות הרווחות בחברה באותה עת, ומתוך מטרה להגן על אותם אינטרסים עליהם מופקד החוק". [הדגשות אינן במקור].

ובהמשך –

"אחד הפירושים של המונח "קלון" – התואם את סוג הענינים שלפנינו – הוא פירוש הנגזר מתוך אותן תכונות שהן חשובות אצל עורך דין, על מנת שנוכל להיות בטוחים שהוא ממלא תפקידו בשירות לקוחותיו ובשירות בית המשפט כשורה, ועל מנת שאמון הציבור והמערכת המשפטית בעוסקים בעריכת דין לא ייפגע... נסיבות המעידות אל (כך במקור) אי עמידתו של עורך דין בדרישותיה של החברה מהעוסק במקצוע זה יכולות להיות נסיבות מנסיבות שונות. כך למשל, עבירה הכרוכה בשיבוש הליכי משפט, כגון ניסיון לבידוי ראייה ושבועת שקר, מעמידה בסיפק את התאמתו של אדם לעסוק בעריכת דין... גם עבירות אחרות המעידות על חוסר אמינותו של עורך הדין, למשל מתן הצהרה כוזבת או עבירות אחרות הקשורות במרמה, יהיה בהן בדרך כלל משום קלון... מהיות עורך הדין חלק מהמערכת המשפטית, ומהיותו עזר כנגד בית המשפט במלאכתו השיפוטית, עליו להיות נאמן לחוקי המדינה, ולגלות רמה מקצועית ואתית ההולמת את המקצוע וגם האמון שהלקוח, בית המשפט והציבור נותנים בעורך הדין. על כן, עבירה על חוקי המדינה המעידה על זלזול וחוסר כבוד של עורך הדין כלפי החוק, ניתן

לראותה כעבירה שיש עמה קלון. [ההדגשות אינן במקור].

"מותב זה מצווה לבחון את מידת הפגיעה שגרמה העבירה, על מכלול נסיבותיה, לציבור נושאי התפקיד, ומהי מידת ההוקעה הראויה למעשה כגון דא".

5. לענין זה יפים גם דבריה של פרופ' גביון במאמרה **"עבירה שיש עימה קלון כפסול לכהונה ציבורית"**, משפטים א' (תשכ"ח) 176, 183, שנאמרו בהתייחס למטרת הענישה המשמעתית:

ראה גם האמור בבד"מ 37/96 **הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין נ' עו"ד אייל רוזנברג** שם נדונה בקשה להטלת עונש על פי סעיף 75 לחוק בין השאר בגין עבירות זיוף ושימוש במסמך מזויף: "עבירות הנמנות על עבירות מירמה וזיוף, כה חמורות הן, עד כי קשה לתאר עבירות המשתנות להן בחומרתן, מבחינת המעילה באמון שהיה נתון בידי מבצען. **בעיקר דברים אמורים, משמזובר במבצע הנמנה על ציבור עורכי הדין, והחייב לנהוג ביושר ובנאמנות, הן כלפי לקוחותיו והן כלפי ערכאות המשפט**".

"אם אדם מן הרחוב יבצע עבירה פלילית שיש בה משום הפרה של כללי המוסר, לא יהא צפוי לסנקציה כל שהיא, מעבר לסנקציה הפלילית... מטרת הסנקציה הנוספת היא לשמור על דמותם הציבורית והמוסרית של בעלי כהונות או מקצועות מסוימים. מטרה זו מושגת על ידי האפשרות לסלק אדם מתפקידו בעקבות 'הרשעה בעבירה שיש עמה משום קלון'. אולם, הדרישות של בני החברה מממלאי התפקידים השונים, המוגנים בצורה זו על ידי החוק, שונות הן במהותן. כן שונות אף הסנקציות שמטיל המחוקק בשל הרשעה, בעבירה שיש עמה קלון. מכיון שהמחוקק בחר להשיג את מטרתו בכל החוקים על ידי השימוש באותו ביטוי עצמו, **נראה שיש לפרש את המלה 'קלון' בהתאם להקשר בו היא מופיעה, ולדרישות אשר החברה מפנה אל בעלי אותו תפקיד או מקצוע... אם הנאשם הוא עורך דין, יש לבדוק מהי הציפיה של ציבור האנשים הנזקקים לעורך דין**". [ההדגשות אינן במקור].

וראה גם האמור בבד"א 22/85 **יורם סהר, עו"ד נ' ועד מחוז באר-שבע, לשכת עורכי הדין**, פד"מ ה', 233 בערעור על הטלת עונש לפי סעיף 75 לחוק, כדלקמן:

6. לענין זה ראה גם עלייע 2579/90, 3093 הני"ל, שם נקבע כדלקמן (עמ' 733):

"כשבאים לבחון כל מקרה לפי נסיבותיו, יש לבחון עובדות המקרה בדיקה קפדנית עפ"י נורמות שתהלומנה רמה נאותה של התנהגות מוסרית ואזרחית... משלחי ציבור נדרשת בד"כ רמה גבוהה של התנהגות מוסרית... **רמה מוסרית גבוהה זו מחייבת על אחת כמה וכמה עורך-דין, אשר יסוד האמון הניתן לו ע"י לקוחותיו, הציבור והממשל – מחייבו שלא לאכזב בציפיות הנדרשות ממנו**. וכבר פסק כבי' השופט שמגר אז... **כי על הפרקליט חובה לנהוג בכל עת ביושר, בהגינות ובנאמנות כלפי כל אלה איתם הוא מקיים קשרים בתוקף תפקידו המקצועי ודורשים ממנו לא רק שלא לבצע מעשים הנוגדים את חוק העונשין כמעשי עבירה מפורשים, אלא יש בה משום דרישה שהיא מעבר לחובת ההימנעות מביצוע עבירות מוגדרות**". [ההדגשות אינן במקור].

"הדין המשמעותי, הנערך לפי חוקים שונים בעקבות הרשעה בפלילים עניינו בהסקת מסקנות, מה ההשלכה אם בכלל, אשר יש להרשעה על עיסוקו של הנידון ועל תיפקודו המקצועי... הדין המשמעותי בעקבות הרשעה בפלילים בא איפוא למנוע סתירה בין הנדרש מאיש המקצוע להלכה לבין התנהגותו למעשה".

8. כאמור, אין בחוק לשכת עורכי הדין הגדרה למונח קלון או אמות מידה לבחינת קיומו, ועל כן יש להסתייע במבחנים ובשיקולים שנקבעו בפסיקה כדי לסייע בהכרעה אם עבירה מסוימת שנעברה בנסיבות מסוימות כרוכה בקלון.

7. פסיקת בתי המשפט מראה איפוא, כי הקריטריון המנחה את בית הדין בקביעתו אם יש בעבירה משום קלון, נובע ממטרת הקמת ההשלכה וממטרת החקיקה המשמעתית. המבחן הוא ההשלכה שיש לעבירה בה הורשע עורך הדין על תפקודו המקצועי והאם העבירה מטילה כתם על עיסוקו כעורך דין.

בעמ"ש 4123/95 **יוסף אור נ' מזינת ישראל – נציב שירות המדינה**, פ"ד מט(5)184, הדין בעבירות משמעת של עובדי המדינה, מובאים שיקולים, שהינם יפים גם לענייננו, לצורך סיוע בהכרעה אם עבירה

כך גם נאמר בבד"מ 3/94 **הועד המחוזי נ' עו"ד יצחק דוכן**:

12. לדברי בית משפט השלום המירמה, ובמקביל גם הפרת האמונים, פגעו, אין ספק, בתאגיד ממס"י, פגיעה כפולה – פגיעה כספית ישירה של קבלת טובת הנאה שוות כסף שאינה מגעת לנאשם, ופגיעה בתדמית ממס"י ובמידת הרצינות שהציבור יחוש אליו.

13. במקרה שלפנינו, אמנם מדובר במעידה חד פעמית, אלא שגם אם נסכים לטענת הנאשם, כי לא היה כאן כל מארג של רמיה, וכי לכל היותר מדובר במעידה או כשלון, הרי שהוא פעל מתוך פזיזות ו/או רשלנות, וגם בהתנהגות זו דבק פגם, מקום שמדובר בעו"ד. עורך דין הנמצא בתפקיד של שליח ציבור, חייב לעמוד בסטנדרט גבוה של התנהגות מוסרית, על מנת שיוכל למלא את תפקידו כראוי, ולא לאכזב את הציבור והממשל בציפיות הנדרשות ממנו. על עורך הדין להיות נאמן לחוקי המדינה, ולכן אין הנאשם, בהיותו עו"ד, יכול להתכסות בטענה כי אושר לו רכב חלופי ע"י מי שהיתה לו סמכות לכך, כאשר האישור הנ"ל הינו חלק מהתנהגות כוללת של הנאשם, אשר בית משפט השלום קבע לגביה, כי היתה בגדר רמיה. 14. אין גם לשכוח, כי בית משפט השלום פסק, כי האפשרות של חוסר מודעות לכך, כי הנאשם עושה מעשה של מירמה או הפרת אמונים איננה עומדת על הפרק, וכי גם מניע טהור יכול להביא אדם לעשות מעשה של מעילה באמון, ולא כל שכן כאשר המניע פסול כבמקרה זה.

15. ראוי בהקשר זה להביא את דבריו של השופט ברק (כתוארו אז) בעל"ע, 3093 2579/90 הנ"ל, כדלקמן:

"עבירה – המעידה על אופי פגום או על היעדר שליטה ביצרו או על תפיסה אתית מעוותת של תפקוד עורך הדין והחוק בחברה – ניתן לראותה כעבירה שיש עימה קלון... במסגרת זו עשויות להשתלב גם עבירות שבוצעו שלא במסגרת מילוי תפקידיו המקצועיים של עורך הדין... ואף עבירות שאינן מהחמורות ביותר בספר החוקים. **לעיתים, אף רשימה ארוכה של עבירות מוחלטות – שאינן דורשות כל יסוד נפשי – עשויה להצביע בנסיבותיה המיוחדות על קלון בהתנהגותו של עורך הדין**". [ההדגשות אינן במקור].

סוף דבר

על יסוד כל השיקולים שפורטו לעיל, הגענו למסקנה לפיה יש בעבירה בה הורשע הנאשם משום קלון, כאמור בסעיף 75 לחוק לשכת עורכי הדין.

(בד"מ 123/02)

מסוימת, שנעברה בנסיבות מסוימות כרוכה בקלון, ואשר בית הדין יכול להביאם בגדר שיקוליו בבואו להכריע בדבר קיומו של הקלון, כדלקמן:

1. **סוג העבירה** – האם מדובר בעבירה שמטבע ברייתה יש עימה קלון;
2. **ההקשר שבו נעברה העבירה** – האם יש בעבירה בהקשר שבו נעברה משום קלון;
3. **מהות המשרה** – האם העבירה שנעברה יש בה משום סתירה למקצוע עריכת הדין, לאופיו של מקצוע עריכת הדין ולכללי ההתנהגות המתחייבים ממקצוע עריכת הדין;
4. **הנסיבות של ביצוע העבירה** – במקרי הגבול יש לשאול האם העבירה שבוצעה על ידי הנאשם בנסיבות מסוימות יש בה משום קלון.

9. בבד"מ 106/91 **ועד מחוז תל אביב נ' כספי**, פדי"מ תשנ"ד 9, קבע בית הדין, כי הקלון יכול שינבע מנסיבותיו העובדתיות של העניין או מאופיה וממהותה של העבירה. בית הדין סיכם שם באומרו, כי ניתן לתאר עבירה שיש עימה קלון, כעבירה שהיא "בושה וחרפה" לעושה.

מן הכלל אל הפרט

10. סבורים אנו, כי יישומם של מבחנים אלה במקרה דנן מוביל למסקנה, לפיה העבירה בה הורשע הנאשם יש עימה קלון.

קרי, גם אם נקבל את גירסתו של הנאשם לפיה לא הוכחה כוונת רמיה, אין בכך כדי להפחית מחומרת הפגם המוסרי שדבק בו.

11. מדובר כאן בעבירה של מרמה והפרת אמונים, אשר לגביה קבע בית משפט השלום:

"אין ספק, כי הנאשם נהג במירמה כלפי המועדון – בבואו לתבוע, בטענות שווא, זכות שאינה מגעת לו וביקש להעמיד את פני הדברים, אף זאת במירמה, כאילו שילם את התשלום המגיע ממנו בעבור ביטוח הרכב החליפי, ימים אחדים לפני קרות התאונה לרכבו. לבד מן המירמה הגלומה במעשהו של הנאשם, הוא הפר בד בבד, גם את חובתו כמנהל בתאגיד – משמע כחבר הועד המנהל של העמותה וסגן נשיא שלה, החייב בפעולה לטובת המועדון – לפעול כלפי המועדון וחבריו ביושר ובהגינות ומעל באמון שניתן לו".